

Moudrost a její limity očíma Mezinárodní teologické komise*

Dominik Opatrný

Mezinárodní teologická komise předkládá v dokumentu *Teologie dnes* dvanáct kritérií současné katolické teologie.¹ Jak biblický je to počet! Dvanáct bylo kmenů Izraele, dvanáct apoštolů. Dvanáctka je součinem božského čísla tři a čtyř světových stran. Symbolizuje proto tisíciletou tradici Staré a Nové smlouvy, vertikálu zjevení i horizontálu dialogu se světem.

Cílem tohoto příspěvku je představit dokument *Teologie dnes* z pohledu biblistiky. Nejprve se podíváme na to, jak tento text vznikl, jak se dotýká práce biblistů a naopak jak sám s Písmem pracuje. V druhé části zaměříme svou pozornost na poslední z předložených kritérií, které charakterizuje současnou katolickou teologii zároveň jako moudrost i jako vědu. Na tomto kritériu ukážeme, jak Mezinárodní teologická komise vycházela z biblické teologie a stavěla na ní.

1. BIBLE A BIBLISTIKA V *TEOLOGII DNES*

Příprava dokumentu *Teologie dnes* zabrala Mezinárodní teologické komisi skoro celá dvě funkční období. To znamená, že na něm postupně pracovaly dvě subkomise. V první (2004–2008) působil jediný biblista: německý novozákonník Thomas Söding, známý zejména publikacemi o synoptických evangeliích a o metodologii biblické exegeze.² V druhé subkomisi (2009–2011) se k Södingovi přidali další dva biblisté. Prvním z nich byl Belgičan Adalbert Denaux, specializující se na novozákonní christologii. S ním ještě v komisi pracoval bývalý vysokoškolský pro-

* Studie byla připravena za finanční podpory Grantové agentury České republiky prostřednictvím grantu *Historie a interpretace Bible*, č. P401/12/G168.

¹ MTK, *Teologie dnes: Perspektivy, principy a kritéria*, Olomouc: VUP, 2013.

² Srov. např. Thomas SÖDING – Christian MÜNCH, *Kleine Methodenlehre zum Neuen Testament*, Freiburg: Herder, 2005; Thomas SÖDING, *Kommt zu mir! Die Botschaft des Matthäusevangeliums*, Friburg: Herder, 2009.

fesor, toho času už pomocný biskup v Brede (Nizozemsko), Jan Liesen. Protože se jako starozákonník dlouhodobě specializuje na mudroslovnou literaturu, můžeme předpokládat, že se významně podílel na formulaci posledního kritéria, spojujícího teologii s moudrostí.³

Nyní již k samotnému dokumentu. Prostý pohled do obsahu odhalí, kolik pozornosti věnovala komise otázkám pro biblisty stěžejním. To se týká jak prvních dvou kritérií „Primát Božího slova“ a „Víra jako odpověď na Boží slovo“, tak zejména kritéria čtvrtého, „Studium Písma svatého jako duše teologie“. Při bližším zkoumání ale zjistíme, že vlastní přínos Mezinárodní teologické komise není velký. Především totiž opakuje to, co už zaznělo v jiných dokumentech, zejména dogmatické konstituci o Božím slově *Dei verbum*, posynodální apoštolské exhortaci Benedikta XVI. *Verbum Domini* nebo v nejvlivnějším dokumentu Papežské biblické komise *Výklad bible v církvi*. Od církevních dokumentů s kolektivním autorstvím se jistě nedají očekávat převratně nové myšlenky. Mohou ale shrnovat to, co už bylo teologickou diskusí prověřeno, nebo hodnotit klady a rizika populárních teorií, jako to dělal právě *Výklad bible v církvi*. Každopádně by tyto texty dle mého soudu měly na předchozí církevní dokumenty spíše navazovat, než je opakovat.

Protože se tedy nedá mnoho nového říct o tom, jak dokument popisuje vztah teologie k Písmu svatému a Božímu slovu, je vhodné se podívat na to, jak dokument sám s Písmem pracuje. V tomto směru je úroveň zpracování jednotlivých kritérií značně proměnlivá. Některé oddíly se na Bibli neodvolávají vůbec, což nepřekvapí například u jedenáctého kritéria „Jednota teologie v rozličnosti metod a disciplín“. Naopak nejvíc odkazů najdeme u kritéria prvního, druhého, třetího a desátého. Pod nadpisem „Primát Božího slova“ se hovoří o prologu Janova evangelia s odkazy na několik souvisejících textů. Následující kritérium „Víra jako odpověď na Boží slovo“ se v podstatě omezuje jen na pavlovskou teologii, stejně jako další pravidlo „Teologie – inteligence víry“.

Překvapivě povrchní je zpracování desátého kritéria „Boží pravda a racionalita teologie“. Zdá se, jako by byl jeho úvodní biblický odstavec složen jen ze statistického přehledu výskytů termínu „pravda“ v Novém zákoně bez ohledu na vnitřní souvislosti Bible. Přitom toto téma skrývá

³ Knižně vyšla jeho disertace Jan LIESEN, *Full of Praise: An Exegetical Study of Sir 39, 12–35*, Leiden: Brill, 2000, a katecheticky zaměřený komentář k mudroslovným knihám Laurie MANHARDT – Fr. Jan LIESEN, *Come and See: Wisdom*, Steubenville: Emmaus Road Publishing, 2009.

tak obrovský potenciál: Ve Starém zákoně je Hospodin charakterizován jako pravdivý/věrný (např. Dt 7,9). O pravdě se mluví jako o cestě, po níž se dá chodit (Iz 38,3; Žl 25,5), ačkoliv z ní i Boží lid často sejde. V pavlovských listech je důraz kladen na pravdivost zvěsti a odmítnutí bludů. Katolické epístoly požadují, aby byl pravdivý celý nový život křesťana. Specifickou teologii pak najdeme u Jana, v jehož evangeliu Ježíš zvěstuje Otcovo slovo (Jan 14,24), čelí odporu satana, tedy otce lži (Jan 8,44), a slibuje poslání Ducha pravdy (Jan 16,13).⁴ Bohužel, *Teologie dnes* u tohoto tématu nejen přehlíží starozákonní poselství, ale ani to novozákonní nepracovává nijak systematicky.

Nakonec si ale čtenář přece jen přijde na své. Dvanácté kritérium „Věda a moudrost“ totiž zpracovává biblickou látku systematicky a, mohli bychom říct, metodologicky čistě. Může být přímo vzorem spolupráce různých teologických oborů, a proto se na něj zaměříme podrobněji.

2. KRITÉRIUM MOUDROSTI

Jak bylo řečeno, z pohledu biblistiky vyniká zpracování dvanáctého kritéria nad ostatní. Hovoří o teologii jako o moudrosti i vědě zároveň. Katolická teologie, shrnuje článek 99, má „bádat a radovat se v Boží moudrosti, která je pošetilostí pro tento svět.“ Autoři se rozhodli vzít jako výchozí bod svých úvah všední zkušenost (čl. 87): lidský intelekt se žene za novými a novými věcmi, protože za každým horizontem se rozprostírá další, ještě vzdálenější. Pokud si to uvědomíme a dokážeme se také zastavit a zamyslet, musíme si položit otázku: Co tedy nakonec hledám? Takové tázání už nespadá do kompetence vědy, je mnohem komplexnější, a spíše vyžaduje onu zvláštní kvalitu, kterou nazýváme moudrostí. Stejnou otázku pokládá Ježíš svým učedníkům na začátku Janova evangelia: „Co hledáte?“ (Jan 1,38).⁵ A přesně touto otázkou by teologové měli provokovat ostatní badatele, ale i sami sebe.

Po tomto úvodním odstavci je již výklad strukturován podle metody doporučené v *Optatam totius* 16: nejprve zpracovává biblická východiska

⁴ Srov. Ignace de la POTTERIE, „Pravda,“ in *Slovník biblické teologie*, ed. Xavier Léon-Dufour, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981.

⁵ Řecké sloveso ζητεῖν může znamenat jak chtít (Český ekumenický překlad, Český liturgický překlad), tak hledat.

tématu (čl. 87–89), dále přínos církevních otců (čl. 90) a nakonec rozvíjí vlastní spekulaci (čl. 91–99). Nás pochopitelně nejvíc zajímá pasáž vztažující se k Bibli. Tu zde stručně představíme a okomentujeme.

Zdálo by se, že ve Starém zákoně najdeme dvě naprosto neslučitelná pojetí moudrosti: moudrost ukrytou v řádu světa a moudrost Tóry. Kniha Přísloví, nejtypičtější zástupce izraelského mudrosloví, nás učí znát moudrost univerzálního řádu světa a neměnných pravidel. Bůh je pak především garantem tohoto řádu. Podle jeho vůle vede dobrý život k úspěchu, zatímco špatný směřuje k pohromě. Naopak Tóra a proroci čerpají svou moudrost ze zkušenosti s Božím jednáním v dějinách vyvoleného národa. Hovoří o Hospodinu, který vstupuje do lidských dějin. To on si vyvolil Izraele jako svůj národ, vysvobodil ho z Egypta, a i když ho později potrestal vyhnanstvím, nakonec se nad ním smíloval a odpustil mu.

Při pohledu na tyto dva druhy zbožnosti se vnucuje otázka: Je Bůh ustanovující neměnný řád tohoto světa totožný s Hospodinem, jenž se lidem svobodně zjevuje, dokáže se hněvat, ale také milovat? Gerhard von Rad označil za styčný bod těchto dvou obrazů Boha refrénovitě se vracející vyznání „Počátek moudrosti je bát se Hospodina.“⁶ Tato slova totiž explicitně formulují to, co je jinde v knize Přísloví spíše předpokládáno: skutečná moudrost musí začínat od Hospodina, Boha Izraele.⁷ Neexistuje žádné rozdělení světa na sféru rozumu a sféru víry, tedy alespoň ne pro starověkého Izraelitu. Prozíravost i zbožnost patří k sobě.⁸ A co je pro Gerharda von Rad styčný bod, to nazývá *Teologie dnes* „ústředním poselstvím teologie moudrosti“.⁹

⁶ Srov. Gerhard von Rad, *Wisdom in Israel*, Nashville: Abingdon, 1972, s. 53–73.

⁷ Tuto myšlenku dále rozvíjeli i církevní otcové. Podle Klementa Alexandrijského víra chrání mudrce, aby se neztratil ve změti rozličných názorů. Srov. Veronika ČERNUŠKOVÁ, „Pojem pistis ve Stromatech Klementa Alexandrijského,“ *Studia theologica* 7, č. 1 [19] (2005): 1–13, zvláště s. 3.

⁸ Josef Hřebík tuto spojitost popisuje následovně: „Moudrost má něco společného s oblastí profánní i náboženské, protože lidský život ve své složitosti a mnohoznačnosti zahrnuje obojí.“ Josef HŘEBÍK, „Moudrost ve starozákonním Izraeli,“ *Teologické texty* 17, č. 3 (2006): 139–141.

⁹ Ani v antice ovšem nebyla shoda na teistickém založení moudrosti. Například řecká pohanská zbožnost situovala začátek moudrosti do lidského nitra, jak to vyjadřoval nápis na delfské věštitelně „Poznej sám sebe.“ Pro podrobnější komparaci srov. Pavel KEŘOVSKÝ, „Počátek moudrosti je bázeň Boží,“ in *Bázeň Boží a narativní etika: Zrod narativní etické reflexe*, Jihlava: Mlýn, 2007, s. 277–287.

V návaznosti na toto spojení racionálního a náboženského prvku předkládá Mezinárodní teologická komise definici moudrosti, platnou nejen pro Starý zákon, ale i pro všechny teistické tradice: „Moudrost je umění poznávat svět a orientovat vlastní život k účtě vůči Bohu“ (čl. 87).¹⁰

Jenže ani takto pěstovaná moudrost není v Písmu ušetřena kritiky. Nejde tu jen o odsouzení vypočítavé chytrosti královského dvora (Iz 5,21; 29,14), jak je formulovali proroci.¹¹ Zpochybněna je samotná schopnost člověka porozumět tomu, jak Bůh řídí svět. Moudrost sice může vést k prosperitě, ale tváří v tvář smrti Kazatel přestává vidět smysl této prosperity. Ještě výmluvnější je zoufalá situace Joba, který nemá naději, že pochopí své utrpení, protože nic neví o nebeské sázce mezi Bohem a satanem.¹²

Teologie dnes velmi dobře ukazuje, že cílem této kritiky není lidskou moudrost zničit, ale připomenout nám její limity. Vždyť i knihy Kazatel a Job jsou, nejen podle jména, mudroslovné. Dokument pak sleduje napětí mezi skutečnou hodnotou lidské moudrosti na jedné straně a jejími nepřekročitelnými limitami na straně druhé i v Novém zákoně a v dějinách teologie.

Ježíš totiž také navazuje na starozákonní tradici moudrosti, ale dělá to svým vlastním způsobem. Použijeme-li slovník Papežské biblické komise, Ježíšova moudrost *navazuje* na moudrost starozákonní, *liší se* od ní a *přesahuje* ji.¹³ Nejvíce je to zřejmé na Matoušově a Lukášově evangeliu.

U Lukáše má moudrost blízko k Duchu svatému, snad v návaznosti na Mdr 9,17, kde jsou tyto Boží dary postaveny vedle sebe v synonymickém paralelismu.¹⁴ Na jednom místě evangelia posílá Boží moudrost jako své vyslance proroky (Mt 11,49), na jiném Jana a samotného Ježíše

¹⁰ Lexikální význam hebrejského termínu **חֵכֶמָה** je ovšem ještě širší. Zahrnuje i zdatnost v řemesle, schopnost vládnout, šikovnost, řádné chování a zbožnost. Srov. Gabriela Ivana VLKOVÁ, *Úvod do prorocké a mudroslovné literatury Starého zákon*, Olomouc: VUP, 2005, s. 62.

¹¹ Srov. Gary V. SMITH, „Prophet,“ in *The International Standard Bible Encyclopedia*, sv. 3, ed. Geoffrey W. Bromiley, Grand Rapids: Eerdmans, s. 994.

¹² Srov. Adam MACKERLE, „Utrpení jako cesta k poznání Boha: K interpretaci knihy Jób,“ *Caritas et veritas* 2, č. 1 (2012): 27–38, zvláště s. 28.

¹³ Srov. PBK, *Židovský národ a jeho svatá písma v křesťanské Bibli*, čl. 64–65.

¹⁴ Srov. Aidan O'BOYLE, *Towards a Contemporary Wisdom Christology: Some Catholic Christologies in German, English and French 1965–1995*, Roma: Pontificia Università Gregoriana, 2003, s. 135.

(Lk 7,31–35), který ji zjevuje v plnosti.¹⁵ Tato tradice je velmi stará a sahá snad až k historickému Ježíšovi.

Mezinárodní teologická komise se ale rozhodla citovat verzi Matoušovu. Připomíná tři Ježíšovy výroky z 11. kapitoly, z nichž poslední nemá u Lukáše paralelu. Ten zní: „Pojďte ke mně, všichni, kdo se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem“ (Mt 11,28–29). Dokument tak připomíná, že Ježíšova občerstvující moudrost je předávána v církevním společenství.

Právě kvůli této větě komise musela citovat Matoušovo evangelium, protože jinak se drží spíše Lukášovy teologie, jak byla popsána výše.¹⁶ Matouš na tomto místě předkládá rozvinutější christologii, někdy také nazývanou christologie moudrosti (*wisdom christology*). Boží moudrosti je pro něj sám Ježíš.¹⁷ On se jako moudrost ospravedlňuje svými skutky (Mt 11,19) a podobně jako paní Moudrost v knize Přísloví volá k sobě unavené a nabízí jim občerstvení (Mt 11,28–30; srov. Přisl 9).¹⁸ Nejedná se ale o tradiční moudrost mocných tohoto světa: Bůh zjevuje své pozvání, komu chce, a podle evangelia se rozhodl pro ty nejslabší.

Zdá se, jako by se Mezinárodní teologická komise zdráhala nazvat Ježíše Boží moudrostí. Pouze zdůrazňuje jeho poslání *prostředníka* moudrosti. V čl. 88 třikrát opakuje, že se Boží láska, pravda a moudrost zjevily *v Ježíšovi*, ale nikdy je s Ježíšem přímo neztotožňuje. Snad tuto zdrženlivost způsobil ohled na dialog s ostatními náboženstvími a mudroslovnými tradicemi. Jedna věc je totiž tvrdit, že Ježíš zjevil Boží moudrost v nejvyšší míře, a druhá věc je Ježíše Krista s nejvyšší moudrostí přímo identifikovat. Zatímco první tvrzení může v dialogu posloužit jako výraz nezbytného sebevědomí, druhé je pochopitelné jen zevnitř křesťanské víry. Matoušův koncept je užitečnější při interním rozvoji teologie, ale v dialogu navenek je praktičtější koncept Lukášův.

¹⁵ O roli Ježíše jako mesiáše učícího moudrosti srov. Jaroslav Brož, „Moudrost k uzdravení: Setkání řecko-římské moudrosti s uzdravujícím mesiášským Učitelem – Kristem,“ *Teologické texty* 14, č. 6 (2003): 142–144.

¹⁶ Je škoda, že zde *Teologie dnes* vůbec nezmiňuje janovskou teologii. K tomu srov. Vojtěch Brož, „Ježíšův spor s Jeruzalémami (Jan 7,25–30),“ *Studia theologica* 14, č. 2 [48] (2012): 1–28, zvláště s. 19–20.

¹⁷ Srov. O'BOYLE, *Towards a Contemporary Wisdom Christology*, s. 148.

¹⁸ Tato reinterpretace knihy Přísloví pokračovala i v patristice, například v sporech s Ariány. Srov. Pavel DUDZIK, „Areiova kritika nauky Alexandra z Alexandrie o věčném bytí Syna s Otcem,“ *Studia theologica* 11, č. 1 [35] (2009): 1–12, zvláště s. 2.

Teologie dnes dále cituje další dva výroky, které mají svou přímou paralelu i u Lukáše. Podle jednoho je možné pravdivě poznat Boha jen ze zjevení v osobě Ježíše Krista (Mt 11,27). Podle druhého se Bůh rozhodl dát toto poznání těm nejneopatrnějším, aby zahanbil moudré (Mt 11,25). Bůh jakoby podvrací pyšnou lidskou moudrost, stejně jako rozmetal plány babylonské věže. Jak uvidíme, toto téma ještě více rozvine svatý Pavel.

Apoštol v Prvním listu Korintňanům odmítá při pohledu na Kristův kříž veškerou lidskou moudrost:¹⁹ „Je psáno: ‚Zahubím moudrost moudrých a moudrost rozumných zavrhnou.‘ Kde jsou učenci, kde znalci, kde řečníci tohoto věku? Neučinil Bůh moudrost tohoto světa bláznovstvím?“ (1 Kor 1,19–20). Teologická komise jeho slova poněkud relativizuje:

Je důležité uvědomovat si, že paradoxální Boží moudrost, která se zjevila v kříži, stojí sice v protikladu k ‚moudrosti světa‘, nicméně nejde nikdy proti autentické lidské moudrosti. Naopak, tuto autentickou lidskou moudrost překračuje a naplňuje zcela nepředvídatelným způsobem (čl. 89).

Je ovšem potřeba si uvědomit, že jsme po dvou tisíciletích vlivu křesťanství na západní kulturu ztratili cit pro pohoršení kříže. Pro jiné mudroslovné tradice, např. zenový buddhismus, je kříž čímsi nepochopitelným a do jisté míry i urážejícím.²⁰ Bylo by chybou toto pohoršení kříže nějak zastírat: Pavel zde opravdu pohrdá vši lidskou moudrostí, a to ne proto, že by neměla hodnotu absolutně, ale protože ji ztrácí v porovnání se zjevením v Ježíši Kristu (srov. Flp 3,8–11).

Přesto lidskou moudrost potřebujeme, my i Mezinárodní teologická komise. Bez ní by totiž nemohla existovat žádná teologie, zejména ne katolická. Vždyť ta se hlásí k dědictví řecké filosofie i k vlastní spekulativní tradici od církevních otců až po současnost. Je tedy možné ji obhájit?

Pavlova emotivní slova, jimiž se obracel na korintské křesťany, nás rozhodně nesmí nechat klidnými a udělali bychom chybu, kdybychom

¹⁹ Kristův kříž ale není jen zpochybněním naší moudrosti, ale také zjevením „Boží slávy a ničím nepřekonaný výraz darování se Boha člověku.“ Ctirad Václav Pospíšil, „Teologie kříže a tajemství trpícího člověka,“ in *Teologické studie*, ed. T. Machula, České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2000, s. 45–51, zde 45.

²⁰ Srov. Daisetz Taitaro SUZUKI „Ukřižování a osvícení,“ in *Teologie 20. století*, ed. Karl Josef Kuschel, Praha: Vyšehrad, 1995.

se je snažili otupit. Nicméně Písmo hovoří více než jedním hlasem.²¹ Je na místě připomenout, že starozákonní mudroslovná literatura často čerpa-la z tradic okolních národů. V Novém zákoně pak Jakub ve svém listu učí tradiční moudrosti bez známky nějaké kritiky. Nesnaží se ani zdůraznit specificky evangelní témata, jako je láska k nepřítelům. Naopak, drží se osvědčených námětů: ovládání jazyka, boj proti pýše a ostatním vášním a hledání moudrosti.²² I když tedy musíme brát Pavlovu kritiku moudrosti vážně, nemůže paralyzovat naši snahu o lidské poznání.

3. VÝZNAM PRO DNEŠNÍ TEOLOGII

Dokument *Teologie dnes* velmi přesně vystihl základní linie biblického pohledu na moudrost. Pokusíme-li se shrnout předchozí úvahy, je pro Starý zákon především charakteristické, že v jeho podání musí mít pravá moudrost také náboženský rozměr. Přesto i tato moudrost naráží na své nepřekročitelné limity, jak výmluvně upozorňují Job s Kazatelem. Evangelia popisují Ježíše jako prostředníka moudrosti, případně jako moudrost samu. Svým životem a učením totiž zjevil transcendentního Boha. Toto zjevení je ale tak pohoršlivé, že je snadněji přijímají „malíci“ než moudří a chytří. Pavel ve své argumentaci vyzdvihl nejtěžší pohoršení Ježíšova zjevení, a to pohoršení kříže.

Na tuto biblickou reflexi pak dokument navazuje a z ní vychází rozbor patristické teologie a vlastní spekulace. *Teologie dnes* trvá na užitečnosti pěstování moudrosti, pokud nezapomínáme, že lidská moudrost má své nepřekročitelné hranice a v porovnání s Boží moudrostí si stojí velmi vratce.²³ Patristické křesťanství převzalo z řecké filosofie pravdivé

²¹ Výstižně se k tomu vyjadřuje Martin Prudký: „Biblické svědectví rozpoznávám jako velice pečlivě vyvážený mnohohlas. V tomto mnohohlase má mudroslovní očividné své místo – dané prostě tím, že v biblickém kánonu máme mudroslovné knihy.“ Martin Prudký et al., „Diskuse o sapienciálních knihách,“ *Teologický sborník* 8, č. 4 (2002): 24–25.

²² Srov. O'BOYLE, *Towards a Contemporary Wisdom Christology*, s. 119.

²³ Mezi těmi, kdo zdůrazňovali nadřazenost biblické moudrosti řecké filosofii je potřeba zmínit především Origena. K tomu srov. Jana PLÁTOVÁ, „Výklad Mk 10,17–31 (Mt 19,16–30 a Lk 18,18–30) u Klementa z Alexandrie a Origena,“ *Studia theologica* 14, č. 4 [50] (2012): 36–61, zejména s. 42; Lenka KARFÍKOVÁ, „Fusca sum et formosa: Svatost církve a svatost duše podle Origenových výkladů Velepísně,“ *Studia theologica* 12, č. 3 [41] (2010): 1–18, zvláště s. 8.

intuice, ale odmítlo představu, že je možné dosáhnout spásy prostřednictvím pouhého poznání (čl. 90). Pozdější teologie dál promýšlela živou Boží pravdu, ale vědomí vlastních limitů vedlo ke vzniku tzv. negativní teologie (čl. 95–97). Dnes, když v pluralitní společnosti vnímáme spíše limity našeho mluvení o Bohu, je zase stále důležitější nezapomínat, že o Bohu přece jen něco vyslovit můžeme, protože se nám zjevil (čl. 98).

Kromě toho nás ovšem současná pluralitní společnost učí ještě něčemu jinému: křesťanství není jedinou cestou, která se snaží člověku ukázat smysl roztržitého světa a vést jej k otázce „Co vlastně hledáš?“ Řečeno jazykem sociologů, křesťanská moudrost se nenabízí v postmoderním supermarketu sama. Na závěr proto dokument vybízí teology, kteří mají být odborníky v určité části křesťanské moudrosti, aby stavěli mosty k ostatním sapienciálním tradicím (čl. 99). To je zodpovědný, mohli bychom říct dokonce pontifikální úkol! Mezinárodní teologické komisi svědčí ke cti, že nám šla v tomto směru příkladem, když věnovala svůj předcházející dokument právě tématu *Hledání univerzální etiky: Nový pohled na přirozený zákon*.²⁴

Wisdom and its Limits in the View of the International Theological Commission

Key words: International Theological Commission; Theology Today; Wisdom

Abstract: The aim of the article is to present the document *Theology Today: Perspectives, Principles and Criteria* by the International Theological commission from the point of view of biblical scholarship. It firstly shortly introduces the three biblical scholars involved in the preparation of the document and makes certain general remarks about its connection to exegesis. It consequently discusses closely the Biblical basis of the twelfth criterion proposed: theology as wisdom and as science. Finally, it connects certain conclusions to the contemporary situation of theology in the pluralistic world.

Dominik Opatrný, Th.D.
Katedra systematické teologie
CMTF UP
Univerzitní 22
771 11 Olomouc

²⁴ Srov. MTK, *Hledání univerzální etiky: Nový pohled na přirozený zákon*, in *Dokumenty Mezinárodní teologické komise věnované morální teologii*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.